

El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes del 2010 ha cridat l'atenció sobre un dels nostres creadors més estimats i valorats, tant a casa com a fora, **Jaume Cabré**. Recollim els seus punts de vista i el seu pensament literari.

Jaume Cabré (Barcelona, 1947) és el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes d'enguany. Ha rebut la distinció pel prestigi i la popularitat de la seva obra narrativa, i per l'impacte que les seves traduccions, en especial *Les veus del Pamano* i *Senyoria*, han tingut a l'estranger, amb xifres de venda espectaculars.

—**Podrieu explicar-nos com és un dia de feina de l'escriptor Jaume Cabré?**

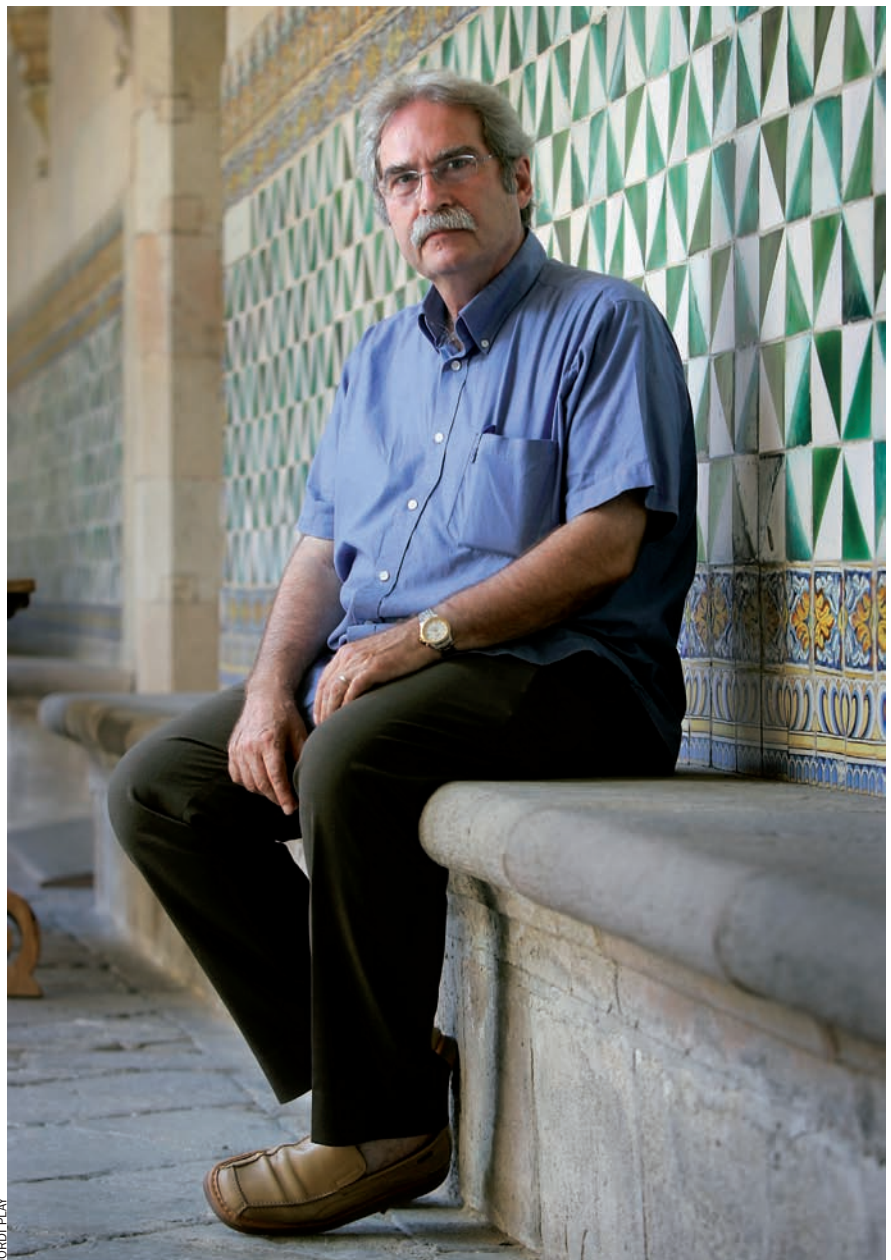
—Començo la feina a quarts de deu. Treballo a casa. M'agrada treballar a casa. A mig matí pot ser que faci un tall per fer un te. Treballo fins a quarts de dues, depèn de si he de fer el dinar o no. Després m'hi torno a posar cap a les tres i plego a les sis, per esbargir-me. Per sortir a caminar. El que passa és que moltes vegades a les vuit encara treballo i ho deixo per esgotament. El que m'agrada és plegar a les sis. El que no vull és escriure després de sopar. Si ho fes, em desvetllaria. El que faig després de sopar és badar, o llegir.

—**La nit, que és tot un món propi, no ha existit a la vostra vida, sigui com a forma de vida, sigui per a treballar?**

—La nit, com a moment d'escriptura. La nit en altres sentits, com a gresca, no. Per escriure, sí. De jove, quan els fills eren petits. Recordo que sopàvem d'hora i amb els fills ja dormint, tenies temps i tranquil·litat per posar-te a escriure, fins a la una o quarts de dues, tot i que l'endemà, a quarts de nou, ja havia de ser a l'institut, que he deixat, i havia de ser ocurrent i despert. Aquest règim va durar fins que vaig acabar *Fra Junoy*. Després, vaig ser incapaç de continuar. Ho vaig intentar i no vaig poder. Era incapaç d'adormir-me. Em mantenien despert fins a les tres. Ara, sóc animal diürn. També fa més temps que domino el meu horari i la meva feina. En aquella època, quan havia d'anar a l'institut, m'ho havia de muntar com podia.

—**Penseu que l'actitud que teniu en escriure de dia és diferent de la**

“Obligo el lector a estar sempre en guàrdia”

JORDI PLAY

Jaume Cabré és el XLII Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. És un dels narradors catalans més premiats i llegits.

que adoptàveu en fer-ho de nit? Que els avantatges i els inconvenients no són els mateixos?

—Hi he pensat, però no sé si les meves conclusions són gaire vàlides. Depèn, m'imagino, de les teves circumstàncies. Penso que t'adaptes a la teva situació vital, que és escriure, i t'hi ayeses. El que sí que persegueixes com a ideal, que és difícil aconseguir a la vida, és dedicar-hi sessions diàries. Fer-ho els caps de setmana és tornar a començar i és desesperant, no crees el clima adient. Això és el que els passa a tots els escriptors que conec. Has de fer pactes amb la realitat. Una de les coses que he pretès és la continuïtat, sigui als matins o als vespres. A mi, a escriure de matí m'hi ha portat l'edat. Ara em seria difícil reprendre l'escriptura de nits. Tampoc no em veig llevant-me a les cinc del matí, com sé que fan altres escriptors. En conec alguns.

—Ernest Hemingway deixava d'escriure quan sabia com continuar l'endemà, mai quan es quedava estancat, sistema que també ha seguit Gabriel García Márquez. Seguiu cap norma, en aquest sentit?

—Hi estic d'acord. No sé si tinc cap norma. De dificultats, n'hi ha de molts tipus, poden ser mil coses: una situació narrativa no acabada, no saber dir una cosa que veus clara, el retrat d'un personatge... Pot ser una dificultat estilística, narrativa, d'atmosfera... Cal descansar després d'haver-la resolt, no abans. Penso en les classes de violí. Quan hagi aconseguit fer aquell so, quan hagi vençut la dificultat, deixa-ho, no ho deixes a mig fer. Aquest haver-ho assolit, t'acompanyarà fins l'endemà. Quan la cosa llisca, ja saps que continuarà lliscant l'endemà. Després vindran noves dificultats, però aquella, ja no.

—Des del principi vau escriure a màquina?

—No, a mà. Després ja vaig escriure a màquina. La màquina d'escriure avui dia encara m'acompanya, tot i que la meua relació amb el teclat és diferent. Quan escrivia a mà, a la màquina d'escriure hi arribava més tard del que podia i després, a màquina, continuava corregint el text. Ara hi ha moltes coses que faig directament a l'ordinador, però sempre tinc a mà folis i plomes o llapis, per enganar, a vegades.

—Les veus del Pamano va assolir

JORDI PLAY

L'autor de *Les veus del Pamano* parla de tècniques d'escriptura i de la projecció de l'escriptor

un èxit i un impacte més fort, des del primer moment, que els vostres llibres anteriors. No cal dir que quan va sortir ja havíeu conquerit, llibre a llibre, un públic ampli i fidel, però amb aquesta novel·la vàreu exemplar notablement el vostre cercle de lectors. No heu pensat que això s'ha produït perquè els darrers anys el lector català està més atent als millors llibres i s'hi aboca de forma més decidida?

—No hi havia reflexionat, sobre això. No sé contestar la pregunta. Què sé? Sé que el boca a orella va funcionar com mai, tot i que d'altres llibres han funcionat sempre bastant bé, encara que la seva expansió hagi estat més lenta. La gràcia és que tots estan vius. El que he comprovat amb *Les veus del Pamano* és que el lector s'ha vist capaç de superar les dificultats de les primeres pàgines. Sabia que fins que el lector

no superés les trenta primeres pàgines no hi entraria. Ho ha fet i aquesta seria la gran alegria de l'escriptor. Això és extraordinari. Penso que el lector és intel·ligent i que en té ganes. I si troba dificultats les superarà. Una obra on tot són evidències no m'interessa. El que vull és que se sorprengui, que sigui un actor. Això és important.

—No heu pensat que ara el lector en català conforma un grup social i cultural més ferm, més potent, que quan vàreu començar a escriure, i que és un lector més preparat, i atent al que es publica?

—Segur. Seguríssim. El col·lectiu de lectors ha augmentat. I no tan sols s'ha fet més gros, sinó que s'ha enriquit amb la possibilitat d'interconnexió, que cada vegada és més fàcil. La informació, amb comentaris i recomanacions, sobre les novetats editorials que circula per la xarxa —i no parlo només

català.

de les que ofereixen les webs de les editorials, sinó els lectors, i també les llibreries i els escriptors mateixos—, no existia fa quatre dies. Esmentem només el web *Què llegeixes?*, per exemple. I no parlem dels blocs. No cal que el llibre hagi estat anunciat per la premsa, per la ràdio o per la televisió. Sí, és un col·lectiu molt més potent. El fet que hi hagi unes quantes generacions que hagin estudiat en català, i que persones més grans hagin fet l'esforç de llegir en català i fins i tot estudiar-lo, hi té a veure. Fenòmens tan extesos com els clubs de lectura són molt recents. Tot això són taques d'oli i si hi ha una cosa que interessa deu persones n'interessa cent gairebé sense adonar-te'n.

—El lector, sigui del tipus que sigui, no té por del llibre costerut, sigui per la complexitat intel·lectual o sigui per l'extensió. Molts *best-sellers* tenen més de cinc-cents pàgines.

—El lector fa l'esforç perquè li agrada descobrir mons i quan entra en una selva cal utilitzar el matxet.

—L'altre fet que explica també l'èxit de *Les veus del Pamano* són les ganes que té tothom, grans i joves, d'aprofundir sobre el drama de la guerra civil i la postguerra, de veure com el va patir la societat catalana. I de donar veu als perdedors, tants anys amagada. La gent coneix les històries particulars familiars, però poques més.

—Segurament, sí. El que sé és que quan l'escrivia el Partit Popular ens matxacava: “no hem de remoure el passat”. Era quan van començar a descobrir-se les fosses del franquisme. Els escriptors sí que hem volgut remoure el passat, com ha fet també Cercas, Emili Teixidor i Carme Riera, escriptors que no hem viscut amb la por de la immediata postguerra al cos, però que sí que hem viscut la por dels pares i no estem disposats a oblidar, que s'oblidin les coses. Una guerra civil no es tanca fàcilment. És més bonic dir que en una guerra civil tothom perd, sí, però els uns perden més que els altres. I com a país, Catalunya i els Països Catalans van perdre. I aleshores, si et fixes en els drames humans personals, que són els que tracten els novel·listes, on és més cruel la vida és als pobles petits: sempre veuràs la cara dels que van denunciar el germà que et van afusellar. I ho recordaràs durant vint, trenta anys. I callant. Per què? Perquè no hi va haver un trencament de la situació, sinó una transició de plàstic. I així ens va avui amb el carnaval del Tribunal Constitucional.

—Parlem de l'estil. Amb tota la vostra obra hi ha la tendència, que a *Les veus del Pamano* porteu més lluny que mai, de crear una frase que, sense caure en l'artifici ni torturar la llengua, sigui personal. És a dir, la voluntat de fugir de la frase tòpica i convencional, però sense abarrocar-la. És una frase sorprenent sense ser confusa.

—En primer lloc, el que busco per damunt de tot és la precisió. Després el que pretenc és que la frase no sigui previsible. El lector no es pot trobar amb allò que es pot pensar que vindrà, dins d'una frase o frase a frase. Per tant, obligo que el lector estigui sempre en guàrdia. Cal aconseguir que ho estigui

sempre, amb tot, l'estil, el diàleg, la relació del narrador amb les descripcions, amb tot.

—L'èxit nacional i internacional de *Les veus del Pamano*, i les constants traduccions dels vostres llibres, no hauran retardat la publicació del vostre proper llibre? *Les veus del Pamano* és del 2004. Ja fa sis anys.

—No. El llibre triga per ell mateix. Són interrupcions que accepto de grat. Últimament per promoure les traduccions viatjo molt per Europa i Amèrica. Suposen interrupcions, però també veig que ho he de fer perquè és bo per a mi i també per a la literatura catalana. Sabent que no sóc cap ambaixador de res però que ho faig amb la samarreta de literatura catalana. Potser això farà retardar uns mesos el proper llibre, però sempre ha estat lenta la meua obra. Per tant, no em preocupa. No em ve ni

“En primer lloc, el que busco és la precisió. Després, el que pretenc és que la frase no sigui previsible”

d'un dia, ni d'un mes ni d'un any. El greu seria que comportés la interrupció del que volia fer.

—Us ha calgut fer molta pedagogia catalana, anant pel món?

—Molta menys de la que havia fet en els viatges escadussers anteriors, fa deu o quinze anys. Pràcticament, gens. I a Espanya ja no ens demanen per què escrivim en català. Em fa l'efecte que Frankfurt 2007 ens va ajudar a posar-nos en el mapa com a col·lectiu cultural, i també polític, i vam deixar de ser transparents, tot i que tenim un estat, com s'ha vist aquests darrers dies amb la reacció del Tribunal Constitucional, que ens va en contra, directament en contra. Que existeix la literatura catalana, la gent ho sap. La gent el que vol és llegir coses que l'interessin, sigui literatura catalana o danesa.

Lluís Bonada